

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kümnes koda)

15. detsember 2022*

Eelotsusetaotlus – Mootorsõidukite kasutamise kohustuslik tsiviilvastutuskindlustus – Direktiiv 2009/103/EÜ – Artikli 3 neljas lõik – Mõiste „isikukahju“ – Kaetus kohustusliku kindlustusega – Liiklusõnnetus – Sõitja hukkumine – Alaealiste laste õigus hüvitisele – Mittevaraline kahju – Lapse kannatused, mis on tingitud tema vanema surmast selle õnnetuse tagajärjel – Hüvitamine üksnes patoloogilise tervisekahjustuse korral

Kohtuasjas C-577/21,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Sofiyski gradski sadi (Sofia linnakohus, Bulgaaria) 11. augusti 2021. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 20. septembril 2021, menetluses

LM,

NO

versus

HUK-COBURG-Allgemeine Versicherung AG,

EUROOPA KOHUS (kümnes koda),

koosseisus: kohtunikud M. Ilešič koja presidendi ülesannetes, I. Jarukaitis (ettekandja) ja Z. Csehi,

kohtujurist: J. Richard de la Tour,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- HUK-COBURG-Allgemeine Versicherung AG, esindaja: *advokat* G. I. Ilieva,
- Saksamaa valitsus, esindajad: J. Möller, U. Bartl, J. Heitz, M. Hellmann ja U. Kühne,
- Euroopa Komisjon, esindajad: C. Georgieva, D. Triantafyllou ja H. Tserepa-Lacombe,

* Kohtumenetluse keel: bulgaaria.

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb küsimust, kuidas tõlgendada nõukogu 30. detsembri 1983. aasta teise direktiivi 84/5/EMÜ mootorsõidukite kasutamise tsiviilvastutuskindlustust käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (EÜT 1984, L 8, lk 17; ELT eriväljaanne 06/07, lk 3), mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. mai 2005. aasta direktiiviga 2005/14/EÜ (ELT 2005, L 149, lk 14), (edaspidi „teine direktiiv“) artikli 1 lõiget 1.
- 2 Taotlus on esitatud ühelt poolt LMi ja NO ning teiselt poolt kindlustusseltsi HUK-COBURG-Allgemeine Versicherung AG (edaspidi „HUK-COBURG“) vahelises kohtuvaidluses viimase poolt LMi ja NO-le mootorsõidukite kasutamise kohustusliku tsiviilvastutuse alusel hüvitise maksmise üle mittevaralise kahju eest, mis oli tingitud nende ema surmast liiklusõnnetuses.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Teine direktiiv

- 3 Teise direktiivi artikli 1 lõikes 1 on ette nähtud:

„[Nõukogu 24. aprilli 1972. aasta direktiivi 72/166/EMÜ mootorsõidukite kasutamise tsiviilvastutuskindlustust ja sellise vastutuse kindlustamise kohustuse täitmist käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (EÜT 1972, L 103, lk 1; ELT eriväljaanne 06/01, lk 10)] artikli 3 lõikes 1 osutatud kindlustus peab kohustuslikult katma nii vara- kui isikukahju.“

Direktiiv 2009/103/EÜ

- 4 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. septembri 2009. aasta direktiiviga 2009/103/EÜ mootorsõidukite kasutamise tsiviilvastutuskindlustuse ja sellise vastutuse kindlustamise kohustuse täitmise kohta (ELT 2009, L 263, lk 11) kodifitseeriti mootorsõidukite kasutamise kohustusliku tsiviilvastutuskindlustuse valdkonnas varem kehtinud direktiivid, nende hulgas teine direktiiv, ning tunnistati need kehtetuks alates 27. oktoobrist 2009. Direktiivi 2009/103 II lisas esitatud vastavustabeli kohaselt vastab teise direktiivi artikli 1 lõige 1 direktiivi 2009/103 artikli 3 neljandale lõigule.
- 5 Direktiivi 2009/103 artiklis 1 on esitatud järgmine määratlus:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

2) „kannatanu“ – isik, kellel on õigus saada hüvitist seoses sõidukite põhjustatud kaotuse või kahjuga;

[...]“.

6 Direktiivi artiklis 3 „Sõidukite kindlustamise kohustus“ on sätestatud:

„Iga liikmesriik võtab artiklit 5 arvestades kõik vastavad meetmed tagamaks, et nende sõidukite kasutamisel, mille põhiasukoht on tema territooriumil, on tsiviilvastutus kaetud kindlustusega.

Kaetud vastutuse ulatus ja kindlustuskaitse tingimused määratakse kindlaks esimeses lõigus osutatud meetmete põhjal.

[...]

Esimeses lõigus osutatud kindlustus peab kohustuslikult katma nii vara- kui isikukahju.“

7 Direktiivi artikli 5 „Erand sõidukite kindlustamise kohustusest“ lõike 1 esimeses lõigus on ette nähtud:

„Liikmesriik võib teha erandi artikli 3 sätetest seoses teatavate avalik-õiguslike või eraõiguslike juriidiliste või füüsiliste isikutega; asjaomane riik koostab selliste isikute nimekirja ja edastab selle teistele liikmesriikidele ja komisjonile.“

Määrus (EÜ) nr 593/2008

8 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta määruse (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma I“) (ELT 2008, L 177, lk 6) artikli 7 „Kindlustuslepingud“ lõike 2 teises lõigus on ette nähtud:

„Kui pooled on jättnud kohaldatava õiguse valimata, kohaldatakse kindlustuslepingu suhtes selle riigi õigust, kus on kindlustusandja harilik viibimiskoht. Juhul kui juhtumi kõikidest asjaoludest ilmneb selgelt, et leping on tihedamalt seotud mõne teise riigiga, kohaldatakse asjaomase teise riigi õigust.“

Määrus (EÜ) nr 864/2007

9 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuli 2007. aasta määruse (EÜ) nr 864/2007 lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma II“) (ELT 2007, L 199, lk 40) artikli 4 lõikes 1 on sätestatud:

„Kui käesolevas määruses pole sätestatud teisiti, kohaldatakse kahju õigusvastasest tekitamisest tuleneva lepinguvälise võlasuhte suhtes selle riigi õigust, kus kahju tekib, olenemata sellest, millises riigis kahju põhjustanud sündmus aset leidis, ning olenemata sellest, millises riigis või millistes riikides ilmnevad nimetatud sündmuse kaudsed tagajärjed.“

Saksa õigus

- 10 Tsiviilseadustiku (Bürgerliches Gesetzbuch; edaspidi „BGB“) põhikohtuasjas kohaldatava redaktsiooni § 253 „Mittevaraline kahju“ on sõnastatud järgmiselt:

„(1) Mittevaralise kahju rahalist hüvitamist saab nõuda ainult seaduses täpsustatud juhtudel.

(2) Kui kehavigastuse ja tervise, vabaduse või seksuaalse enesemääramisõiguse kahjustamise korral on ette nähtud kahjuhüvitis, võib õiglast rahalist hüvitist nõuda ka kahju eest, mis ei ole varaline kahju.“

- 11 BGB § 823 „Kahju hüvitamise kohustus“ lõikes 1 on ette nähtud:

„Isik, kes kahjustab tahtlikult või hooletuse tõttu õigusvastaselt teise isiku elu, keha, tervist, vabadust, omandit või muud õigust, peab hüvitama teisele isikule sellest tekkinud kahju.“

- 12 23. novembri 2007. aasta Gesetz über den Versicherungsvertragi (kindlustuslepingu seadus) (BGBl. 2007 I, lk 2631) põhikohtuasjas kohaldatava redaktsiooni § 115 „Vahetu nõudeõigus“ lõikes 1 on sätestatud:

„Ka kolmandal isikul on õigus nõuda kindlustusandjalt kahju hüvitamist,

1. kui tegemist on tsiviilvastutuskindlustusega, mis täidab kindlustuskohustust, mis tuleneb kohustusliku kindlustuse seadusest [...]

[...]

Õigus tuleneb kindlustusandja kohustustest, mis tulenevad kindlustussuhtest ja nende kohustuste puudumisel artikli 117 lõigetest 1–4. Kindlustusandja peab kahju hüvitama rahas. Kindlustusandja ja kindlustusvõtja, kes vastutavad kahju hüvitamise eest, vastutavad solidaarselt.“

- 13 Liiklusseaduse (Straßenverkehrsgesetz) põhikohtuasjas kohaldatava redaktsiooni § 7 „Valdaja vastutus, pettus“ lõikes 1 on ette nähtud:

„Kui mootorsõiduki kasutamisel saab isik surma, kehavigastuse või tervisekahjustuse, või kui vara saab kahjustada, peab valdaja hüvitama kannatanule sellest tuleneva kahju.“

- 14 Liiklusseaduse põhikohtuasjas kohaldatava redaktsiooni § 11 „Kahju hüvitamise kohustuse ulatus isikukahju korral“ on sõnastatud järgmiselt:

„Kehavigastuse või tervisekahjustuse korral tuleb kannatanule hüvitada ravikulud ja varaline kahju, mis tekkis kannatanule seetõttu, et kehavigastuse või tervisekahjustuse tõttu on ta ajutiselt või püsivalt kaotanud oma töövõime, töövõime on vähenenud või on tema vajadused ajutiselt või püsivalt suurenenud. Samuti võib nõuda õiglast rahalist hüvitist mittevaralise kahju eest.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 15 NO, kes on sündinud 2006. aastal, ja LM, kes on sündinud 2010. aastal, on nende ema AB ja isa CD tütreid ning nad kõik on Bulgaaria kodanikud.

- 16 AB ja CD asusid 2013. aastal elama Saksamaale, et seal töötada, samas kui NO ja LM jäid Bulgaariasse.
- 17 AB suri 27. juulil 2014 Emsdettenis (Saksamaa) toimunud liiklusõnnetuse tagajärjel. Selle õnnetuse põhjustas CD, kellel oli kohustuslik tsiviilvastutuskindlustus Saksamaal asuvas kindlustusseltsis HUK-COBURG. Ta juhtis oma sõidukit alkoholihoobes, samas kui AB istus parempoolsel esiistmel, ilma et ta oleks kinnitanud turvavööd.
- 18 Pärast õnnetust maksis HUK-COBURG NO-le ja LMile 5000 eurot nende ema surmaga seotud kahju hüvitamiseks. Leides, et see summa on ebapiisav, esitasid NO ja LM, keda esindab CD, HUK-COBURGi vastu hagi Sofiyski gradski sadile (Sofia linnakohus, Bulgaaria), nõudes kummalegi lapsele 300 000 Bulgaaria leevi (BGN) (ligikaudu 153 000 eurot) suuruse hüvitise maksmist nende ema surmast tingitud mittevarelise kahju eest. Kahju on tingitud nende psüühilise tervise kahjustamisest, kuna NO ja LM kannatavad unetuse, hirmuunenägude, meeleolumuutuste, ärrituvuse, rahutuse, introvertsuse ja paanikahoogude all.
- 19 HUK-COBURG, kes vaidles vastu selle nõude põhjendatusele, väidab eelotsusetaotluse esitanud kohtus kõigepealt, et käesoleval juhul on kohaldatav Saksa õigus ning et õnnetuse toimumise kuupäeval kohaldatavas redaktsioonis ei näinud see õigus ette kolmandatele isikutele tekitatud mittevarelise kahju hüvitamist, välja arvatud juhul, kui see kahju väljendub patoloogilises tervisekahjustuses. Alles alates 22. juulist 2017 näeb Saksa õigus ette kohustuse hüvitada kolmandatele isikutele tekitatud mittevarelise kahju, kui neil isikutel oli kannatanuga eriti lähedane suhe. Peale selle aitas kannatanu oma surmale kaasa, sest ta reisis sõidukis, mida juhtis alkoholihoobes isik, ja ta ei olnud kinnitanud turvavööd. Lõpuks on NO ja LMi nõutud hüvitis liiga suur.
- 20 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et määruse nr 593/2008 artikli 7 lõike 2 teise lõigu ja määruse nr 864/2007 artikli 4 lõike 1 alusel on tema menetluses olevas kohtuasjas kohaldatav Saksa õigus.
- 21 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et Bundesgerichtshofi (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on Saksa õiguse ehk BGB § 253 lõike 2 ja § 823 lõike 1 alusel koostoimes kindlustuslepingu seaduse põhikohtuasjas kohaldatava redaktsiooni § 115 lõike 1 esimese lõigu punktiga 1 vanema surma tõttu tekkinud valu ja kannatuste eest tasumisele kuuluv kahjuhüvitis sissenõutav üksnes juhul, kui see on põhjustanud patoloogilise tervisekahjustuse.
- 22 Selle tõlgenduse kohaselt peaks ta seega jätma NO ja LMi taotluse rahuldamata põhjusel, et nende ema surmast tingitud valu ja kannatused ei ole põhjustanud patoloogiat.
- 23 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab siiski, et Bundesgerichtshofi (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) kohtupraktika kitsendab teise direktiivi tähenduses mõiste „isikukahju“ ulatust.
- 24 Seega on eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekkinud küsimus, kas Bundesgerichtshofi (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) tõlgendus, mille tagajärjel piiratakse praktikas nende isikute ringi, kellel on õigus saada hüvitist mittevarelise kahju eest, mille on tekitanud lähedase inimese surm liiklusõnnetuse tõttu, ei ole liidu õigusega vastuolus, kuna see tundub piiravat teise direktiivi soovitatavat toimet.

- 25 Teades, et liikmesriigi kohus on kohustatud tõlgendama riigisisest õigust kooskõlas liidu õigusega, küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus lisaks, kas tema menetluses olevas vaidluses selle põhimõtte võimaliku kohaldamise raames võib ta Bulgaaria kohtuna tõlgendada teise liikmesriigi ehk Saksa õigust.
- 26 Neil asjaoludel otsustas Sofiyski gradski sad (Sofia linnakohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused.
- „1. Kas mõiste „isikukahju“ tõlgendamine nii, et psüühilise valu ja kannatuste korral, mille on põhjustanud lapsele ühe vanema surm liiklusõnnetuse tagajärjel, on sellega tegemist ainult siis, kui valu ja kannatused on tekitanud lapsel patoloogilise tervisekahjustuse, on vastuolus [teise direktiivi] artikli 1 lõikega 1?
2. Kas põhimõte, mille kohaselt peab liikmesriigi kohus tõlgendama riigisisest õigust kooskõlas liidu õigusega, kehtib juhul, kui liikmesriigi kohus ei kohalda omaenda riigisisest õigust, vaid muu Euroopa Liidu liikmesriigi õigust?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

- 27 Kõigepealt tuleb märkida, et eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab oma esimeses küsimuses teise direktiivi artikli 1 lõikele 1.
- 28 Sellega seoses nähtub Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast, et ELTL artiklis 267 sätestatud liikmesriigi kohtute ja Euroopa Kohtu vahelises koostöömenetluses on Euroopa Kohtu ülesanne anda liikmesriigi kohtule tarvilik vastus, mis võimaldaks viimasel poolelioleva kohtuasja lahendada. Lisaks on Euroopa Kohtu ülesanne tõlgendada kõiki liidu õiguse sätteid, mida liikmesriigi kohtud vajavad oma menetluses olevate kohtuasjade lahendamiseks, isegi kui liikmesriigi kohtud ei ole selliseid sätteid Euroopa Kohtule esitatud küsimustes otsesõnu maininud (21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Skarb Państwa (liikluskindlustuskaitse), C-428/20, EU:C:2021:1043, punkt 24).
- 29 Kuna direktiiviga 2009/103 kodifitseeriti ja tunnistati alates 27. oktoobrist 2009 kehtetuks varem kehtinud direktiivid, mis puudutavad mootorsõidukite kasutamise tsiviilvastutuskindlustust ja sellise vastutuse kindlustamise kohustuse täitmist käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamist, sealhulgas teine direktiiv, ning kuna teise direktiivi artikli 1 lõige 1 vastavalt direktiivi 2009/103 II lisas esitatud tabelile vastab viimasena nimetatud direktiivi artikli 3 neljandale lõigule, on käesoleval juhul põhikohtuasja aluseks olnud õnnetusjuhtumi kuupäeva arvestades asjakohane anda eelotsusetaotluse esitanud kohtule tõlgendus mitte teise direktiivi artikli 1 lõike 1 kohta, vaid direktiivi 2009/103 artikli 3 neljanda lõigu kohta. Lisaks, kuna direktiiviga 2009/103 ei ole neid varasemaid direktiive oluliselt muudetud, on neid käsitlev kohtupraktika ülekantav ka direktiivi 2009/103 samaväärsete sätete tõlgendamisele (vt selle kohta 10. juuni 2021. aasta kohtuotsus Van Ameyde España, C-923/19, EU:C:2021:475, punkt 23).
- 30 Järelikult tuleb asuda seisukohale, et esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2009/103 artikli 3 neljandat lõiku tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisisised õigusnormid, mis seavad mootorsõidukite kasutamisest tuleneva

tsiviilvastutuskindlustuse andja poolt liiklusõnnetuse ohvrite lähedastele pereliikmetele tekitatud mittevahalise kahju eest hüvitise maksmise sõltuvusse tingimusest, et see kahju on niisugustele lähedastele pereliikmetele põhjustanud patoloogilise tervisekahjustuse.

- 31 Direktiivi 2009/103 artikli 3 esimeses lõigus on sätestatud, et iga liikmesriik võtab direktiivi artiklit 5 arvestades kõik vastavad meetmed tagamaks, et nende sõidukite kasutamisel, mille põhiasukoht on tema territooriumil, on tsiviilvastutus kaetud kindlustusega. Direktiivi artikli 3 teises lõigus on sätestatud, et kaetud vastutuse ulatus ja kindlustuskaitse tingimused määratakse kindlaks artikli 3 esimeses lõigus osutatud meetmete põhjal. Sama direktiivi artikli 3 viimases lõigus on täpsustatud, et esimeses lõigus osutatud kindlustus peab kohustuslikult katma nii vara- kui isikukahju. Mis puudutab direktiivi 2009/103 artiklit 5, siis selle lõikes 1 on muu hulgas sätestatud, et selles sättes ette nähtud tingimustel võib iga liikmesriik teha erandi artikli 3 sätetest seoses teatavate füüsiliste või juriidiliste isikutega.
- 32 Siinkohal olgu märgitud, et nagu Euroopa Kohus on varem tõdenud, paneb direktiivi 2009/103 artikli 3 esimene lõik, mis on sõnastatud väga üldsõnaliselt, liikmesriikidele kohustuse kehtestada oma riigisiseses õiguskorras sõidukite üldine kindlustuskohustus (10. juuni 2021. aasta kohtuotsus Van Ameyde España, C-923/19, EU:C:2021:475, punkt 25 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 33 Direktiivi 2009/103 põhjendustest nähtub, et nii direktiivi kui ka sellele eelnenud mootorsõidukite kasutamise tsiviilvastutuskindlustust käsitlevate direktiivide eesmärk on ühelt poolt tagada liidu territooriumil põhiasukohta omavate sõidukite ja nendes viibivate isikute vaba liikumine ning teiselt poolt tagada nende sõidukite põhjustatud õnnetustes kannatanutele samasugune kohtlemine, olenemata sellest, millises liidu osas õnnetus toimus (10. juuni 2021. aasta kohtuotsus Van Ameyde España, C-923/19, EU:C:2021:475, punkt 34 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 34 Direktiiv 2009/103 kohustab seega liikmesriike tagama, et liikmesriigi territooriumil põhiasukohta omavate sõidukite kasutamisest tulenev tsiviilvastutus on kaetud kindlustusega, ning täpsustab eelkõige kahju liigid ja kolmandad isikud, kes peavad olema selle kindlustusega kaetud (10. juuni 2021. aasta kohtuotsus Van Ameyde España, C-923/19, EU:C:2021:475, punkt 35 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 35 Kohustus tagada tsiviilvastutuskindlustuse kindlustuskaitse sõidukitega kolmandatele isikutele tekitatud kahju puhul on lahus sellest, mis ulatuses neile isikutele hüvitatakse tekitatud kahju kindlustatud isiku tsiviilvastutuse alusel. Nimelt, kui esimene neist on tagatud ja määratletud liidu õigusnormidega, reguleerib teist peamiselt liikmesriigi õigus (10. juuni 2021. aasta kohtuotsus Van Ameyde España, C-923/19, EU:C:2021:475, punkt 36 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 36 Nimelt tuleneb direktiivi 2009/103 eesmärgist ja sõnastusest, et nende õigusaktidega ei soovita ühtlustada liikmesriikide tsiviilvastutussüsteeme ja kehtiva liidu õiguse kohaselt on liikmesriikidel õigus liiklusõnnetuse tagajärjel tekkinud kahjule kohaldatav tsiviilvastutuse süsteem ise kindlaks määrata (10. juuni 2021. aasta kohtuotsus Van Ameyde España, C-923/19, EU:C:2021:475, punkt 37 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 37 Eeltoodust tulenevalt ja vastavalt direktiivi 2009/103 artikli 1 punktile 2 on liidu kehtiva õiguse kohaselt põhimõtteliselt liikmesriikidel endal vabadus oma tsiviilvastutussüsteemide raames kindlaks määrata just see mootorsõidukiga tekitatud kahju, mis tuleb hüvitada, selle kahju hüvitamise ulatus ja hüvitise saamiseks õigustatud isikud (vt selle kohta 10. juuni 2021. aasta kohtuotsus Van Ameyde España, C-923/19, EU:C:2021:475, punkt 38 ja seal viidatud kohtupraktika).

kohtupraktika). Niisiis ei ole selle direktiiviga põhimõtteliselt vastuolus riigisisese õigusnormid, mis annavad liikmesriigi kohtutele siduvad kriteeriumid hüvitamisele kuuluva mittevaralise kahju kindlakstegemiseks (vt selle kohta 23. jaanuari 2014. aasta kohtuotsus *Petillo*, C-371/12, EU:C:2014:26, punkt 43).

- 38 Seda vabadust piirati siiski nimetatud direktiiviga, kuivõrd esiteks on selle direktiivi kohaselt teatud kahjude katmine kohustuslik kindlaksmääratud minimaalsete summade ulatuses. Nende kahjude hulgas, mille katmine on kohustuslik, on ka isikukahju, nagu seda on täpsustatud direktiivi 2009/103 artikli 3 viimases lõigus (vt selle kohta 23. jaanuari 2014. aasta kohtuotsus *Petillo*, C-371/12, EU:C:2014:26, punkt 33 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 39 Isikukahju mõiste alla kuulub aga igasugune kahju, kui põhikohtuasjas kohaldatava riigisisese õigusega on selle hüvitamine ette nähtud kindlustatu tsiviilvastutuse alusel, mis on tekkinud isikupuutumuse riivamisest, mis hõlmab nii füüsilisi kui ka vaimseid kannatusi (23. jaanuari 2014. aasta kohtuotsus *Petillo*, C-371/12, EU:C:2014:26, punkt 34 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 40 Järelikult on selle kahju hulgas, mis tuleb hüvitada direktiivi 2009/103 alusel, mittevaraline kahju, mille hüvitamine on ette nähtud põhikohtuasjas kohaldatava riigisisese õigusega kindlustatu tsiviilvastutuse alusel (vt selle kohta 23. jaanuari 2014. aasta kohtuotsus *Petillo*, C-371/12, EU:C:2014:26, punkt 35 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 41 Teiseks, mis puudutab isikuid, kellel on direktiivi 2009/103 alusel õigus mittevaralise kahju hüvitamisele, siis tuleb märkida, et selle direktiivi artikli 1 punkti 2 ja artikli 3 esimese lõigu koosmõjust nähtub, et kaitse, mis peab olema tagatud vastavalt sellele direktiivile, laieneb kõikidele isikutele, kellel on tsiviilvastutust käsitleva riigisisese õiguse kohaselt õigus mootorsõidukiga tekitatud kahju hüvitamisele. Nimetatud direktiivis ei võimalda miski järeldada, et liidu seadusandja oleks soovinud piirata direktiiviga tagatud kaitset sellisel, et see hõlmaks üksnes neid isikuid, kes kahju tekitanud sündmuses otseselt osalesid (vt selle kohta 24. oktoobri 2013. aasta kohtuotsus *Drozdovs*, C-277/12, EU:C:2013:685, punktid 42 ja 45).
- 42 Järelikult peavad liikmesriigid tagama, et hüvitis, mis kuulub vastavalt tsiviilvastutust käsitlevale riigisisesele õigusele maksmisele liiklusõnnetuses kannatanute pereliikmetele tekitatud mittevaralise kahju eest, oleks kaetud kohustusliku kindlustusega vastavalt direktiivis 2009/103 kindlaks määratud miinimumsummadele (vt selle kohta 24. oktoobri 2013. aasta kohtuotsus *Drozdovs*, C-277/12, EU:C:2013:685, punkt 46).
- 43 Käesoleva kohtuotsuse punktides 39–43 esitatud põhjendustest nähtub, et liikmesriigid on kohustatud riigisiseses õiguskorras tagama, et asjaomase liikmesriigi õiguse kohaselt mootorsõidukite kasutamisest tulenev tsiviilvastutus oleks kaetud kindlustusega, mis on kooskõlas nendes punktides mainitud direktiivi 2009/103 sätetega, ja nad peavad kasutama oma pädevust selles valdkonnas liidu õigust järgides. Lisaks ei saa selle direktiivi soovitatavat toimet piirata riigisiseseid sätteid, mis käsitlevad liiklusõnnetuse tagajärjel tekkinud kahju hüvitamist (vt selle kohta 10. juuni 2021. aasta kohtuotsus *Van Ameyde España*, C-923/19, EU:C:2021:475, punktid 39 ja 40 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 44 Sellega seoses on Euroopa Kohus mitu korda asunud seisukohale, et mootorsõidukite kohustuslikku liikluskindlustust käsitlevate liidu õiguse normide soovitava toime tagamiseks tuleb neid sätteid tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisese õigusnormid, mis soovitava toime saavutamist takistavad, kuna seetõttu, et nendega on kahju kannatanud isiku õigus saada mootorsõidukite kohustusliku liikluskindlustuse alusel hüvitist sõnaselgelt välistatud või seda

ebaproportsionaalselt piiratud, seaksid need ohtu liiklusõnnetuses kannatanute kaitse eesmärgi saavutamise, mida liidu seadusandja on pidevalt taotlenud ja tugevdanud (vt selle kohta 10. juuni 2021. aasta kohtuotsus Van Ameyde España, C-923/19, EU:C:2021:475, punkt 44 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 45 Käesoleval juhul tuleb esiteks tõdeda, et põhikohtuasjas kõne all olevad Saksa õigusnormid, nii nagu neid on tõlgendanud Bundesgerichtshof (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus), kuuluvad riigisiseste tsiviilvastutust käsitlevate materiaalsoiguskorralduslike kohaldamisalasse, millele viitab direktiiv 2009/103. Lisaks nähtub Euroopa Kohtule esitatud toimikust, et need õigusnormid, nii nagu neid on tõlgendatud, reguleerivad ka kolmandatele isikutele tekitatud mittevahalise kahju, sealhulgas liiklusõnnetuse tagajärjel vanema surma tõttu lapsele tekitatud valu ja kannatuste hüvitamist, ning määratlevad kahju, mis annab õiguse niisuguse kahju hüvitamisele tsiviilvastutuskindlustuse alusel, olenemata sellest, millistel asjaoludel see tekkis.
- 46 Teiseks, nagu rõhutab Saksamaa valitsus oma seisukohtades, sõltub Saksa õiguse kohaselt liiklusõnnetuse kaudsetele ohvritele tekitatud mittevahalise kahju hüvitamine peamiselt kolmest tingimusest, nimelt sellest, et niisugune kaudne ohver on ise saanud tervisekahjustuse, et ta on otsese ohvri lähedane pereliige ning et õnnetuse eest vastutava isiku süü ja selle kahju vahel on põhjuslik seos. Lisaks rõhutab Saksamaa valitsus seoses neist tingimustest esimesega, et Saksa õiguse kohaselt, nagu seda on tõlgendanud Bundesgerichtshof (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus), võib psüühilist kahju pidada tervisekahjustuseks üksnes siis, kui see kujutab endast patoloogiat ja läheb kaugemale tervisekahjustustest, mille all asjaomased isikud üldjuhul kannatavad lähedase pereliikme surma või raske kehavigastuse korral.
- 47 Niisiis näevad põhikohtuasjas käsitletavat riigisisest õiguskorraldust eelkõige ette objektiivse kriteeriumi, mis võimaldab vajaduse korral asja lahendaval liikmesriigi kohtul iga juhtumit eraldi kontrollides kindlaks teha mittevahalise kahju, mille eest liiklusõnnetuse otsese kannatanu lähedased pereliikmed võivad saada hüvitist.
- 48 Nimelt tuleneb käesoleva kohtuotsuse punktides 36 ja 37 nimetatud Euroopa Kohtu praktikast, et direktiiv 2009/103 ei kohusta liikmesriike valima tsiviilvastutuse korda eelkõige selleks, et määrata kindlaks, millise ulatusega on kannatanu õigus hüvitisele kindlustatu tsiviilvastutuse alusel, mistõttu ei ole selle direktiiviga põhimõtteliselt vastuolus riigisisest õiguskorraldust, mis määravad kindlaks kohustuslikud kriteeriumid hüvitamisele kuuluva mittevahalise kahju tuvastamiseks.
- 49 Neil asjaoludel ei ilmne käesoleval juhul, et Saksa seadusandja kehtestatud tingimused – nagu neid on tõlgendanud Bundesgerichtshof (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) –, et liiklusõnnetuses kannatanute lähedastele pereliikmetele tekitatud mittevahaline kahju annaks õiguse hüvitisele, seaksid ohtu direktiivis 2009/103 sätestatud liiklusõnnetuses kannatanute kaitse eesmärgi saavutamise.
- 50 Nimelt ei ole Euroopa Kohtule esitatud toimikus ühtegi asjaolu, mis näitaks, et niisugune tsiviilvastutuse kord, nagu on kõne all põhikohtuasjas, välistab automaatselt või piirab ebaproportsionaalselt liiklusõnnetuses kannatanu lähedase pereliikme õigust saada hüvitist mittevahalise kahju eest mootorsõidukite kasutamise kohustusliku tsiviilvastutuskindlustuse alusel.

- 51 Kõigist eeltoodud põhjendustest tuleneb, et direktiivi 2009/103 artikli 3 neljandat lõiku tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus riigisisesed õigusnormid, mis seavad mootorsõidukite kasutamisest tuleneva tsiviilvastutuskindlustuse andja poolt liiklusõnnetuse ohvrite lähedastele pereliikmetele tekitatud mittevaralise kahju eest hüvitise maksmise sõltuvusse tingimusest, et see kahju on niisugustel lähedastel pereliikmetel põhjustanud patoloogia.

Teine küsimus

- 52 Arvestades Euroopa Kohtu vastust esimesele küsimusele, ei ole vaja teisele küsimusele vastata.

Kohtukulud

- 53 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kümnes koda) otsustab:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. septembri 2009. aasta direktiivi 2009/103/EÜ mootorsõidukite kasutamise tsiviilvastutuskindlustuse ja sellise vastutuse kindlustamise kohustuse täitmise kohta artikli 3 neljandat lõiku tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus riigisisesed õigusnormid, mis seavad mootorsõidukite kasutamisest tuleneva tsiviilvastutuskindlustuse andja poolt liiklusõnnetuse ohvrite lähedastele pereliikmetele tekitatud mittevaralise kahju eest hüvitise maksmise sõltuvusse tingimusest, et see kahju on niisugustel lähedastel pereliikmetel põhjustanud patoloogia.

Allkirjad